

PERSPECTIVES

THE BEGIN-SADAT CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

מדוע צריך לשנות את הסטאטוס קוו בהר הבית

פרופ' הלל פריש

BESA Center Perspectives Paper No. 313, November 4, 2015

העובדה שמסגד אל-אקצא אינו נמצא בסכנה, אין משמעותה שהסטאטוס קוו בהר הבית חייב להישאר ללא שינוי. ההפך הוא הנכון. הסטאטוס קוו חייב להשתנות - משיקולים אסטרטגיים, מסיבות מוסריות ולמען שלום ישראלי-פלסטיני אמיתי.

כל מנהיגי ישראל ומנהיגי האופוזיציה, הפקידים הבכירים ומרבית הפרשנים והעיתונאים הישראלים, שבים ומצהירים כי לישראל אין כל כוונה לשנות את ה"סטאטוס קוו" בהר הבית. ראש הממשלה אף התחייב לעמדה זו בפגישה עם מזכיר המדינה קרי ובשיחותיו עם המלך עבדאללה באומרו שהיהודים לא יוכלו להתפלל בהר הבית. התחייבות זו יש לשאר, היוותה בסיס להצבת מצלמות בהר הבית. שוב ושוב, מנהיגינו מדגישים כי מסע ההסברה הפלסטיני הטוען כי "אל-אקצא בסכנה" מהווה גרסה מודרנית של עלילת דם.

ברור כי אכן מדובר בעלילת דם מודרנית.

בשעה ש"אל-קדס", העיתון הירושלמי הירדני-פלסטיני, שב להתפרסם בשנת 1968, צוין בעיתון בשביעות רצון כי בחודש הרמדאן של אותה השנה באו להתפלל באל-אקצא 600 מוסלמים. בחודש רמדאן השנה, יולי 2015, אחרי ארבעים ושבע שנות סכנה לכאורה לאל-אקצא תחת שלטון ישראל, דיווח העיתון (ביחד עם כלי התקשורת של החמאס) כי באל-אקצא ביקרו 300,000 מוסלמים.

לטענה כי אל-אקצא בסכנה, יש תוקף בערך כמו הטענה כי ישראל עוסקת בטיהור אתני בשטחים. האוכלוסייה הערבית ביהודה ושומרון/הגדה המערבית וברצועת עזה צמחה לפחות פי ארבעה מאז 1967, וכך גם רמת החיים - מה שמסביר במידה רבה את הגידול המעריכי במספר המוסלמים המתפללים בהר הבית.

עם זאת, העובדה שאל-אקצא אינו בסכנה, אין משמעותה שיש לשמר את הסטאטוס קוו בהר הבית. ההפך הוא הנכון, הכרח לשנות את הסטאטוס קוו, הן משיקולים אסטרטגיים והן מסיבות מוסריות.

מבחינה אסטרטגית יש לשנות את הסטאטוס קוו משום שהדרישה להעניק ליהודים (וגם לנוצרים) את הזכות להתפלל בהר הבית שלובה בדרישה המוצדקת שהפלסטינים יכירו במדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי.

מרבית הפלסטינים מתנגדים לתפילת יהודים בהר הבית ולהכרה במדינת ישראל כמדינה יהודית, וזאת בשל סיבה אחת, אידיאולוגית ותיאוקרטית. לדעתם, היהודים אינם יכולים להיות אלא אהל א-דימי, כלומר, מיעוט דתי מוגן הכפוף לשלטונם ולהגנתם של המוסלמים - ולא עם ריבוני השווה במעמדו למדינה הפלסטינית המוסלמית ולבני הלאום שלה.

רק אם יקבלו הפלסטינים את הזכות לשוויון ולחופש דת בהר הבית בירושלים ויכירו בישראל כמדינת הלאום של העם היהודי תבוא מלחמת העצמאות, בה נלחמה ישראל ב-1948, באמת ובתמים לסיומה.

זו הסיבה לכך שחבר הכנסת ג'מאל זחאלקה, הקשור מבחינה אידיאולוגית לאידיאולוגיה המרקסיסטית של החזית העממית לשחרור פלסטין, מתעקש כל כך להגן על זכותם הבלעדית של המוסלמים להחזיק בהר הבית. הוא משוכנע שאם ישראל תממש אי-פעם בפועל את ריבונותה על הר הבית, המשמעות עלולה להיות כי היא נמצאת כאן אחת ולתמיד.

יש סיבה נוספת לכך שהסטאטוס קוו בהר הבית צריך להשתנות. ראשית, יש להבין כי ישראל מתמודדת עם סכסוך ארוך-טווח ומתמשך עם הפלסטינים, שיהיה צורך לנהל אותו לאורך זמן. במצב זה נודעת חשיבות קריטית לכך שהפלסטינים יבינו כי העובדה שישראל מנהלת את הר הבית אין משמעותה בהכרח שימור הסטאטוס קוו! הרי אם הפלסטינים אין מה להפסיד מסכסוך מתמשך, מדוע יתמתנו?

בקצרה, כל עוד נתפסת הנוכחות היהודית בהר הבית כפרובוקציה או כחילול קדושת המקום, לעולם לא יהיה שלום.

ישנו גם הטיעון המוסרי. כמדינה דמוקרטית מודרנית, חייבת ישראל להבטיח שוויון לכל הקהילות הדתיות הרואות בירושלים מקום קדוש. בהתנגדם לתפילת יהודים בהר הבית מראים פוליטיקאי הרש"פ והח"כים הערבים את פרצופם האמיתי - זה של מנהיגים, שאינם חוזרים תפיסה דמוקרטית או ליברלית אלא מונעים בכוחן של אמונה תיאוקרטית עזה ודעה קדומה אנטי-יהודית.

כל זה, כמובן, אינו חדש. ח"כים ערבים ומנהיגים פלסטינים רבים כבר הפגינו בעבר, לפני האביב הערבי, עמדות מתרפסות ומתחנפות לעריצים ששלטו במדינות ערב. גם הישראלים היהודים הליברליים ביותר תהו כיצד הח"כ לשעבר עזמי בשארה, פרופסור לפילוסופיה שתיאר את עצמו כליברל, הפר את החוק הישראלי עת נפגש עם חאפז אל אסד והילל אותו ברבים, למרות שהיה אחד העריצים הגרועים ביותר בזמנו. לאחר מכן הפך בשארה למרגל בשירות החזבאללה, ארגון טרור שנוצר ומומן על-ידי איראן (ואינו ידוע בעמדותיו הליברליות דווקא) וסופו שנמלט מישראל.

הדרישה כי הפלסטינים (ויתר על כן, אזרחיה הערבים של ישראל) יכירו בישראל כמדינת הלאום של העם היהודי עולה בקנה אחד עם תיאור יהדותה של המדינה הדמוקרטית היהודית. הדרישה כי הפלסטינים יכירו בשוויון בהר הבית מהווה מבחן לקבלת טבעה הדמוקרטי של המדינה.

בסופו של דבר נועדו דרישות אלה לטובתם של הפלסטינים. התנועה הלאומית הפלסטינית תמשיך להכשל אם תוסיף לאחוז בהלך הרוח התיאוקרטי והאנטי-דמוקרטי שלה. הנטייה הערבית הנוכחית, הגורמת לרבים לאמץ אידיאולוגיות קיצוניות, מסבירה במידה רבה את שקיעתו של העולם הערבי והמוסלמי - וגם את כישלונן של המדינות הערביות המוסלמיות ואת האלימות ההרסנית שאנו עדים לה במדינות אלה; ובמיוחד ממייטים כל אלה אסון על ראשם של הפלסטינים.

לרוע המזל, 87 שנים לאחר שהשמיע המופתי הפלסטיני של ירושלים, חאגי' אמין אל-חסייני, את האשמת השווא שלו "אל אקצא בסכנה", יש עדיין צעירים פלסטינים הרצים אמוק, בלהט של שנאה תיאוקרטית עיוורת, כדי להרוג יהודים ברחובות ירושלים. התנהגותם משקפת את אסונה הקולקטיבי של התנועה הפוליטית הפלסטינית ואת טרגדיית הלאומנות הפלסטינית הקיצונית עמה מתמודדת ישראל. בהתחייבותו לשמר את הסטטוס הקוו, חבל שראש ממשלתנו נותן להם תמריץ להמשיך בהתנהגות הרסנית זו.

פרופ' הלל פריש, עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים, הוא פרופסור למדעי המדינה ולחקר המזרח התיכון באוניברסיטת בר-אילן.

BESA Center Perspectives Papers are published through the generosity
of the Greg Rosshandler Family